

S P O D

SIYASI PARTİ VE KURUMLARA BİLGİ NOTLARI

Siyasi Parti ve Kurumlara Bilgi Notları

Aralık 2022

Yayını Hazırlayanlar

Ođulcan Yediveren
Marsel Tuđkan Gündođdu
Zarife Akbulut

Yazarlar

Abdullah İkbal Arslanbař
Anıl Kocaoğulları
Barış Azar
Dilan Yılmaz
İrem Yener
Yunus Emre Demir

Tasarım

Getu Creative

Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve
Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği

İstanbul

+902122924802
info@spod.org.tr

www.spod.org.tr

@spodlgbti

Giriş

LGBTİ+’lar dünyanın dört bir yanında ve uzun yıllardır yaşamları için mücadele etmeye devam ediyor. LGBTİ+’ların verdiği yaşam mücadelesi Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren daha örgütlü bir hal aldı. Ancak iktidar, özellikle 2015 yılından itibaren artan bir şekilde LGBTİ+’ların hak mücadelesine dört bir yandan saldırıyor. Uğradığı ayrımcılık ve şiddeti görünür kılmak için sokağa çıkan LGBTİ+’lar bir kez de devletin kolluk güçleri tarafından ayrımcılık ve şiddete maruz kalıyor. İktidar LGBTİ+’ların sağlık, barınma, eğitim vb. pek çok alandaki haklarını sağlamayı bırakın bu konularda çalışma yürüten yerel yönetimleri hedefine alıyor. Devlet yetkilileri ve hükümette yakın medya kanalları her gün LGBTİ+’ları bir milli güvenlik sorunu gibi resmediyor ve şiddete açık hale getiriyor. Hükümet LGBTİ+ karşıtı söylemler aracılığıyla hem otoriter uygulamalarını yaygınlaştırıyor hem seçmen kitlesini konsolide ediyor. Muhalefet ise LGBTİ+ karşıtı söylemlere dair derin bir sessizlik içerisinde. Bu sessizlik bir tercih olabileceği gibi siyasilere LGBTİ+’ların gündemine ve taleplerine dair yeterli ve doğru bilgiye erişememesinden de kaynaklanıyor olabilir. Ancak şu bir gerçek ki tüm bu nefret ve suskunluk sarmalı içerisinde LGBTİ+’ların yaşadığı sorunlar her geçen gün kat be kat artıyor. Bu vesileyle hak taleplerimizin çok acil ve yakıcı yaşantıların bir tezahürü olduğunu hatırlatmak isteriz.

SPoD LGBTİ+ olarak 2011 yılından beri bu nefret ve suskunluk duvarını aşmanın yollarını arıyoruz. Bu yayın ise bu çabaların bir ürünü. Bu yayının hedef kitlesi siyasi parti üyeleri ve karar alıcılardır. Yayın içerisinde altı farklı konuda yazılmış bilgi notları bulacaksınız. Bunlardan ilki olan “Kanun Önünde Eşitlik: Madde 10” isimli bilgi notu bu maddenin sağladığı güvencenin LGBTİ+’ları ne kadar kapsayabildiğini tartışıyor. “LGBTİ+’ların Sosyal Haklara Erişimi” isimli ikinci bilgi notu LGBTİ+’ların sağlık, eğitim, emeklilik ve sosyal güvence haklarına erişimine dair genel durumu ortaya koyuyor. İfade özgürlüğü, örgütlenme hakkı gibi pek çok hak ile yakından ilişkili olan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını konu alan üçüncü bilgi notunun adı ise “LGBTİ+’ların Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı”. “Gökkuşakı Bayrağının Kriminalizasyonu” başlıklı bilgi notu iktidarın özellikle 2019 yılından beri LGBTİ+’ların hak mücadelesini simgeleyen bayrakların hiçbir yasal dayanağı olmaksızın suç unsuru haline getirilmesi sürecini anlatıyor. “LGBTİ+ Hakları ve Siyasal Katılım: Adaylık Vermek Kurtarır Mı?” ve “Seçim Kampanyası Yürütecek Kuruluşlar ve Partiler için Öneriler” isimli son iki bilgi notlarında ise LGBTİ+’ların siyasi partilerden taleplerini ve LGBTİ+’ların sorunlarına dair nasıl bir yaklaşım benimsemesini beklediğine dair pratik öneriler yer alıyor.

içindekiler

6 | **Kanun Önünde Eşitlik: Madde 10**

10 | **LGBTİ+'ların Sosyal Haklara Erişimi**

Talep ve Öneriler

14 | **LGBTİ+'ların Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı**

17 | **Gökkuşacağı Bayrağının Kriminalizasyonu**

20 | **LGBTİ+ Hakları ve Siyasal Katılım: Adaylık Kurtarır Mı?**

Türkiyede LGBTİ+'ların Siyasete Katılımının (kısa) Tarihi

Siyasal Katılım ve Temsil

Talep ve Öneriler

24 | **Seçim Kampanyası Yürütecek Kuruluşlar ve Partiler için Öneriler**

LGBTİ+'ların Yönetimde Temsili

Kesişimsellik

Seçim Çalışmalarında LGBTİ+'ların Güvenliği

Seçim Çalışmalarında LGBTİ+ Hak Savunucularının Güvenliği

Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylemler ile Mücadele

Kanun Önünde Eşitlik: Madde 10

Türkiye’de bugün yürürlükte olan 1982 Anayasa’sı sivil olmayan bir anayasadır. Türkiye’de 12 Eylül 1980 askeri darbesinden iki yıl sonrası oluşturulan 1982 Anayasası halk ve temsilcileri (plebisit) tarafından yapılmamıştır. Toplumun refahı ve ülkenin demokratik ortamını yaratmak için yapıldığı iddia edilen 1982 anayasasının kurucu içeriği darbeyi gerçekleştiren askerlerin talimatıyla yazılmıştır. Halkın katılım sürecini içermemesinden dolayı sivil demokratik bir yapıya sahip olmayan bu anayasa için halkın tamamının güvenliği ve refahına yönelik yapılmış bir toplum sözleşmesi demek güçtür.

Bununla birlikte 1982 anayasası olduğu gibi kalmamış hem anayasada hem de anayasa-ya uygunluk dolayısıyla kanunlarda/mevzuatta kadın hareketinin ve feminist hukukçuların yoğun çabasıyla ciddi revizyonlara gidilmiştir. İlk halinde “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” şeklindeki maddeye 2004 yılında “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” fıkrası eklenerek kadınların eşitliğinin özel olarak vurgulanması ve devletin pozitif yü-

kümlülüğünün anayasal düzeyde ifadesi sağlanmıştır. 2010 yılında fıkranın devamına “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.” fıkrası eklenerek uygulama problemlerinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Maddedeki açıklanan değişimler Türk Ceza Kanunu, Türk Medeni Kanunu başta olmak üzere birçok kanun ve diğer mevzuata etki ederek bunların da cinsiyetçi kısımlarının değişmesini sağladığı söylenebilir. Bu kapsamda cinsiyet eşitliği temelli uluslararası sözleşmelerin imzalanmasının da aynı süreçten beslendiğini söylemek mümkün.

Devam edersek, burada ele alacağımız anayasanın 10.Maddesi toplumun her bir bireyinin hukuksal bir kişilik olmaları nedeniyle yasalar önünde eşitliğini ifade etmektedir. Bugün tabi olduğumuz 1982 Anayasasının ilk maddelerinde yer alan Kanun Önünde Eşitlik-Madde 10 “herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin” yasalar önünde eşittir güvencesini vermektedir. Bu maddenin tüm kimlikler için her ne kadar pratik anlamda uygulandığı şüpheli olsa da LGBTİ+ yurttaşlar için hiç uygulanmadığı söylenebilir.

Mevcut bu anayasanın kanun (yasa) önünde eşitlik maddesi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini kapsamadığı yani LGBTİ+lar için hukuksal bir eşitlik teminatı vermediği açıktır. Yasa koyucunun adaletini gösteren anayasalar özellikle toplumsal uzlaşma temelinde “yapısal ilkelerdir”. Bu demektir ki demokratik-cumhuriyetçi ilan edilen anayasalarda toplumu oluşturan fertler yasalar önünde olumsuz yönde farklı bir muameleye uğramamalıdır.

Diğer yandan bir hukuk devletinde eşitlik ilkesi yasalar önünde eşit muamele görmeyi hukuki güvenceye alan bir ilkedir. Hukuk devletini en net tanımlayan şey devletin “hukukla sınırlandırılmış” olması, bir zümrenin veya bir grubun çıkar, amaç, zihniyet ve ideolojisinin keyfiliğinin değil yasaların egemen olması demektir.

Şahit olduğumuz üzere, LGBTİ+ yurttaşlara sürekli “sapkın” diyen bir İçişleri Bakanı, “LGBT, yok öyle bir şey, bu ülke millidir ve manevidir” diyerek LGBTİ+ların var olmadığını söyleyen bir Cumhurbaşkanı, eşcinsellik için “hastalıkları beraberinde getirmesi ve nesli çürütmesidir bunun hikmeti” diyen kurumsal olarak laiklik ilkesi doğrultusunda topluma dini hizmet verdiğini beyan eden bir Diyanet İşleri Başkanlığı var. Devletin en üst düzeyindeki seçilmişler ve atanmışların toplumu oluşturan diğer insanları hedef göstermesi Kanun önünde eşitliğin metin üzerinde bir retorik olduğu pratikte LGBTİ+ yurttaşların hukuksal eşitliğini görmezden geldiği açıktır.

Diğer bir anlamıyla Lezbiyen Gey Bisekseül Trans İnterseks+ yurttaşların açık kimlikleriyle birer hukuki kişilik/özne olarak yasa önünde eşitliklerinin tanınmaması demektir.

Sıklıkla LGBTİ+lara yapılan bu hedef göstermeler devletin yönetici organlarının eşitlik ilkesi konusunda hukuki belleklerinin ne olduğunu ifşa etmektedir. Türkiye toplumundaki LGBTİ+ var oluşlara yönelik hedef göstermeler aynı toplumda bulunanların ayrı yasaya tabi tutulması anlamına gelen nispi eşitlik uygulandığını açıkça göstermektedir. Türkiye’de bunun en somut ve vahim örneklerinden biri trans mahpusların haklarına¹ erişiminin olmaması veya transfobik yaklaşım nedeniyle yasalar önünde eşitliklerinin güç hale getirilmesidir. Örneğin adalete erişimde **“Trans kadınlara karşı şiddet haklı görülürken, trans olma halinin kendisi cinayet davalarında bile ceza indirimine gerekçe olmaktadır.”** Yasalar önünde eşit olma ilkesinin yanından dahi geçemeyen **“trans kadınların suçu, bu ülkede herkesinkinden daha hızlı kanıtlanmaktadır”**.²

Başka bir örnek gey olduğu için 26 yaşında babası tarafından katledilen Ahmet Yıldız davasıdır. Ahmet Yıldız cinsel yönelimini ailesiyle paylaştıktan sonra bir süre boyunca ailesinin erkekleri tarafından tehdit edilmiştir. Tehditler arttığında babası hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunmuş ancak Ahmet’e hiçbir tedbir verilmemiş ve babası hala yakalanamamıştır.

¹ Kınalı, Viyan. İnsan Hakları Perspektifinden Türkiye’de Trans Mahpuslar. CİSST. [Çevrimiçi] 2020. <https://cisst.org.tr/yazilar/forum-pride2020-viyan-kinali-insan-haklari-perspektifinden-turkiyede-trans-mah>

² Berghan, Selin. Türkiye’de Trans Kadın Mahpuslar. basım yeri bilinmiyor : Pembe Hayat-Kaos GI, 2017.

2015'ten beri İstanbul Onur Yürüyüşü akabinde birçok etkinliğin düzenlendiği Onur Haftası ilk kez 2022 yılında İstanbul Valiliği tarafından "tereddütlü grup", "genel ahlak", "ramazan ayı" "kültürel-dini değerler" ifadeleriyle yasaklanmaktadır. En barışçıl protestolardan biri olan Onur Yürüyüşü senelerdir gösteri hakkını geri almak isteyen eylemciler devletin kolluk kuvvetleri tarafından şiddetle gözaltına alınmakta ve mahkemelerce yargılanmakta. 2022 yılında Taksim'de düzenlenmek istenen yürüyüş 350'den fazla gözaltı ile Türkiye tarihinin aynı gün içerisinde bu kadar gözaltı sayısı ile tarihe geçtiği ilk eylem olmuştur.

Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sini (AİHS) 4 Kasım 1950 yılında imzalamıştır. İmzalanan sözleşmeyi 10 Mart 1954 senesinde onaylayıp kanun hükmünde yürürlüğe geçirmiştir. Sözleşme ile sağlanan hakların bazı ana maddeleri Yaşam hakkı (madde 2), Adil yargılanma hakkı -savunma hakkı- (madde 6), Ayrımcılık yasağı (madde 14) olan haklara ilişkindir.³ AİHS'in esas amacı Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinde bulunan hakları tamamen güvence altına almak için Avrupa Konseyi üyeleri tarafından oluşturulmuş bir metindir. Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm devlet organları ve idari makamları hem taraf olduğu hak ve özgürlükler sözleşmesine hem de kendi anayasasının ilk maddelerinden biri olan kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmediği bahsi geçen davalarda/yasaklamalarda görülmektedir.

İlham alabileceğimiz örnekler olarak Eşitlik Yasası geçtiğimiz yıl (2021) ABD'de Temsilciler Meclisinde kabul edildi. Eğer bu yasa senatodan da geçer ve Başkan (Biden) tarafından onaylanıp kanunlaşırsa LGBTİ+'ların kanunlar önünde 'adil muamele' görmesiyle hakları genişleyecek. Eşitlik Yasası Irk, din, ulusal köken ve cinsiyet temelinde ayrımcılığı yasaklayan 1964 Medeni Haklar yasa tasarısı kapsamını genişleterek cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimin de hukuksal dayanağı olacak. Senatodan geçmesi beklenen bu yasanın LGBTİ+'ların ayrımcılığa uğramadan seçme ve seçilme hakkında, konut kiralama, sendikalaşırken, işyerinde, sosyal korumadan/güvenceden yararlanmaya, federal hükümet fonlarından faydalanmaya kadar eşit vatandaşlık haklarına sahip olunmasının önünü tamamen açması beklenmektedir.

Latin Amerika ülkesi olan Uruguay'ın yasalarına baktığımızda ise "Eşcinsel Mutluluk Endeksi" (GHI) %73 ile Kanada, Norveç, İsveç, Danimarka ve İzlanda gibi ülkelerle eşit olarak beşinci sıraya yerleşmektedir. 2003 yılından bu yana cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde nefrete tahriki yasaklayan Uruguay Devleti ayrımcılığa karşı Ceza Kanununun 149. Maddesi "cinsel yönelim" veya "cinsel kimlik" nedeniyle işlenen suçlar için artırılmış cezalar öngörmektedir. LGBTİ+'ları hukuki kişilik/özne olarak koruyan ayrımcılık karşıtı yasalar 2004'ten beri yürürlüktedir.

3 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. Wikipedia. [Çevrimiçi] https://tr.wikipedia.org/wiki/Avrupa_İnsan_Hakları_Sözleşmesi.

Nihayetinde sivil olmayan 1982 anayasasının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği gerçekliğini ihtiva etmeyen 10. Maddesi LGBTİ+ yurttaşların kişiliğini, onurunu ve bu kişiliği güvenceye alıp geliştirmekten doğan mutluluğa engel olmaktadır. Aynı zamanda LGBTİ+'ların toplumsal hayatın içinde onurlu bireyler olarak yaşamasının hukuki güvence altına alınmadığı gibi geleneksel referanslara dayanarak batıdan ithal ikame muamelesi yapılmakta ve Türkiyeli LGBTİ+ vatandaşlar içinden çıktıkları topluma yabancılaştırılmaktadır. İlk başta örneklendirdiğimiz söz konusu anayasanın revizelere açık olduğu ve kanun önünde eşitlik yasasının da düzenlemeye gidilmesinin hayati olduğu açıktır.

Dünyadaki tüm anayasaların ilk maddeleri o ülkeye dair genel fikir veren “yapısal ilkelere” oluşur. Bilindiği üzere eklemek isteriz ki, milliyetçi öğreti, söylem üzerine kurulu anayasalar ve söz konusu anayasa çoğunlukla heteroseksüel aile metaforlarıyla tahayyül edilir. Milliyetçilik ruhuyla kurulan toplumsal sözleşmeler/anayasalar erkek bağlarının merkeziliğine işaret ettiği gibi kadınları ve

LGBTİ+ yurttaşları erkeklerin iktidarına tâbi kılmaktadır. LGBTİ+lar T.C. Anayasasının kanun önünde eşitlik maddesinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği tanımlarının yer almasından dolayı Türk ulus-devlet (milliyetçi) normunun ideal figürü olmadıkları anlaşılmaktadır.

Toplum sözleşmesi hükmünde olan 82 anayasasının 10.maddesi ne cinsel yönelimi ne cinsiyet kimliğini kanun önünde eşitlik tanımını içinde meşru görmemesi aslında onun bizzatıhi toplumun üreme-soy odaklı kadın-erkek cinsiyetli birlikteliği addettiği heteroseksüel sözleşmeyi güçlendirdiği söylenebilir. Böylece kanunların politik gücünden mahrum bırakılan LGBTİ+ yurttaşlar her türlü kanun dışı uygulamaya maruz kalmaktadırlar. Türkiye’de tüm toplumla birlikte LGBTİ+ vatandaşları da koruyacak, varoluşlarını yaşamdan sayacak yeni bir demokratik sivil anayasa halkın katılımıyla kurulana kadar yasalar önünde eşit olma ilkesinin bugünden başlayarak revize edilmesi çoğulcu demokrasinin oluşmasında oldukça önem arz etmektedir.

LGBTİ+'ların Sosyal Haklara Erişimi

Sosyal haklar, bireyin yaşamını onurlu bir şekilde sürdürebilmesi, içinde yaşadığı çevrede güvenli, adil ve sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için gerekli temel haklardır. 16 Aralık 1966 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen ve 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe giren "Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi"¹ bu hakları tanımlamış ve güvence altına almıştır. Türkiye, bu sözleşmeyi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamış, tüm prosedürlerin tamamlanması sonucunda 23 Aralık 2003 tarihinde sözleşme yürürlüğe girmiştir. Sosyal haklara ilişkin bir diğer uluslararası metin ise "Avrupa Sosyal Şartı" metnidir. Türkiye, Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından imzaya açıldığı 18 Ekim 1961 tarihinde bu sözleşmeyi imzalamış ve sözleşme 1989'da yürürlüğe girmiştir. Bu protokol, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın fırsat eşitliğinin sağlanması ve eşit muamele hakkı gibi konuları düzenlemektedir. Türkiye, 1 Kasım 1998'de Avrupa Sosyal Şartında tanımlı hakların korunması için ihlal durumlarında toplu şikayet hakkını tanımlayan protokole de taraf değildir. Uluslararası sözleşmeler bağlamında bakıldığında Türkiye, sosyal hakları tanıdığını ve koruyacağını beyan etmiş ve bu konuda iç mevzuatında düzenlemeler yapmıştır an-

cak sözleşmede tanımlı hakların uluslararası kurumlar tarafından denetlenebilmesi ve bireylerin bu mekanizmalara bireysel başvuru yapabilmesi konusunda gerekli adımları atmamıştır.

Hem iç mevzuatta hem de Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde sosyal hakların korunması için cinsiyete dayalı ayrımcılık yasağından bahsedilir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği açıkça bu metinlerde tanımlanmasa da "ve benzeri" ifadesi ile kişilerin sahip olduğu kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmamaları güvence altına alınmak istenmiştir. Ancak uygulamada LGBTİ+'lar açısından sosyal haklara erişim güvence altında değildir.

Eğitim konusunda mevzuata bakıldığında doğrudan LGBTİ+'ların eğitime katılımını engelleyen bir düzenleme olmasa da eğitim hakkını güvence altına alan düzenlemeler de bulunmamaktadır. Ayrıca hem Milli Eğitim hem de Yüksek Öğretim Kurumu mevzuatları incelendiğinde "genel ahlaka uygunluk" ve "ahlaklı bireyler yetiştirmek" gibi muğlak ifadeler yer almaktadır. Bu muğlak ifadeler LGBTİ+'ların eğitim hakkını ihlal eden uygulamaların dayanağı olarak kullanılmaktadır.

¹ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1976, Microsoft Word - Document1 (ohchr.org)

Ders içeriklerinin toplumda sadece heteroseksüel ve natranslar varmış gibi hazırlanması, eğitimcilerin LGBTİ+ karşıtı tutumlarını engelleyici düzenlemelerin olmaması, akran zorbalığı ile mücadelede cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine ilişkin çalışmaların yapılmaması, LGBTİ+'ların kimliklerinden dolayı ayrımcılığa uğradığında başvurabileceği kurum içi mekanizmaların olmaması gibi koruyucu mekanizmaların eksikliği LGBTİ+'ların eğitime katılmalarında en büyük engellerdendir. Eğitim kurumlarının cinsiyetlendirilmiş mekanlara ayrılması, trans öğrencilerin bu mekanları kendini tanımladığı cinsiyete göre kullanılmasına izin verilmemesi, seçtiği ismin kurum tarafından tanınmaması ve yasal isim değişikliği sonrası diplomanın yeniden düzenlenmesinde yaşanan zorluklar eğitim hayatına katılımda yaşanan diğer problemlerdendir. LGBTİ+ derneklerinin danışmanlık hizmetleri üzerinden sahadan elde ettiği veriler LGBTİ+'lar açısından örgün öğretim yerine açık öğretimin daha az ayrımcılığa maruz kalmak için tercih edildiğini göstermektedir. Açık öğretim süreçleri örgün öğretime kıyasla daha az bölümden oluşan ve daha az imkana sahip süreçler olduğu için bu LGBTİ+'ların eşit ve nitelikli eğitimden faydalanmaları nokasında bir engel oluşturmaktadır.

Temel insan haklarından birisi olan **barınma hakkı** konu LGBTİ+'lar olunca güvence altına alınmayan bir diğer hak kategorisidir. Cinsiyetlere göre düzenlenmiş öğrenci yurtları, yurt yönetmeliklerinin koruyucu düzenlemeler içermemesi, disiplin yönetmeliklerinde "genel ahlak" gibi muğlak ifadeler bulunması ve bu ifadelerle dayanarak LGBTİ+ öğrencilerin yurttan atılması eğitim sürecinde barınma hakkını engelleyen örneklerden sadece bazılarıdır. Bu durum hem barınma hakkının hem de eğitim hakkının kullanılmasında engel oluşturmaktadır. Ev sahipleri ve emlakçıların ayrımcı tutumları ve

bu tutumlara karşı koruyucu düzenlemelerin olmaması LGBTİ+'ların ev arama süreçlerinde zorluk yaşamasına, gettolarda yaşamak zorunda kalmalarına, kimliklerinden dolayı daha yüksek kira ödemeyi kabul etmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum sağlıksız ve kötü koşullarda, birden çok kişiyle barınmaya mecbur bırakılarak LGBTİ+'ların barınma hakkından mahrum bırakılmasına yol açmaktadır.

LGBTİ+'ların ayrımcılığa uğradığı bir diğer alan da **istihdam alanıdır**. Kaos GL Derneği ve Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi tarafından 6 yıldır yapılan Kamu ve Özel Sektörde Çalışan LGBTİ+'ların Durumu Araştırması'nın 2021 sonuçlarına göre ayrımcılığa ve dışlanmaya uğrama endişesi nedeniyle özel sektörde iş yerinde kendini 'açık' (cinsel ve cinsiyet kimliğinin bilinmesi) olarak tanımlayanların oranı yüzde 22,6 iken, kamuda bu oran yüzde 6'ya düşmektedir. Aynı şekilde ayrımcılıkla karşılaşmadığını söyleyenlerin oranı özel sektörde yüzde 46,7 iken kamuda ise bu oran sadece yüzde 17,4'tür.

İşe giriş sırasında ise askerlik durum belgesinin istenmesi cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği gerekçesiyle askerlikten muaf olan kişileri -her ne kadar belge üzerinde gerekçe yazmasa da- başvurduğu kuruma kimliğini açıklamak zorunda bırakmaktadır. Ayrıca LGBTİ+'lar iş başvurusu sırasında ya da işe devam ederken cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği nedeniyle ayrımcılığa uğramaktadır. Koruyucu yasaların ve iş yerlerinde kurum içi politikaların olmaması bu ayrımcılıkların kanıksanmasına yol açmaktadır. Tüm bunlar LGBTİ+'ları sınırlı iş kollarında istihdama katılmak zorunda bırakmaktadır. Çoğunlukla hizmet sektörü içerisinde ve güvencesiz, kayıtsız, kısa süreli işlerde çalışmak zorunda kalan LGBTİ+'lar istihdama katılmanın getirdiği sağlık sigortası ve emeklilik gibi haklardan

da faydalanamamaktadır. Bu sebeple çoğu LGBTİ+ için emeklilik bir hayale dönüşürken Genel Sağlık Sigortası borçları da birikmeye devam etmektedir. Yaşlanan LGBTİ+'lar için koruyucu yasalar ve kapsayıcı sosyal hizmetler ise bulunmamaktadır.

Sosyal hakların temini noktasında sosyal güvenlik önemli bir rol oynasa da LGBTİ+'lar açısından eşitlikçi ya da koruyucu düzenlemeler bulunmamaktadır. Heteroseksüel çiftler evli olduğu eşinin sosyal güvencesinden faydalanma hakkına sahipken; bu, kimliğindeki cinsiyet hanesi aynı olan çiftler tarafından kullanılamayan bir haktır. Örneğin; eşcinsel bir çift yasal olarak evlenmesi mümkün olmadığı için partnerinin sigortasından faydalanamaz. Keza, kadın bir partneri olan bir trans erkeğin kimliğindeki cinsiyet hanesi değişmediyse aynı durum geçerlidir. Yine aynı şekilde sosyal yardım programları da çoğu zaman aile odaklı planlanmakta ve LGBTİ+'lar bu sosyal yardımlardan faydalanamamaktadır. Translar açısından sosyal güvence olsa bile hormon terapilerinin ve destekleyici ilaçların temini, gerekli ameliyatlara SGK tarafından karşılanması uygulamada neredeyse mümkün değildir.

Sağlık alanında da mevzuatın kendisi doğrudan ayrımcı olmasa da uygulamada LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılıklar karşımıza çıkmaktadır ve bu alanda da koruyucu yasal düzenlemeler bulunmamaktadır. Sağlık personelinin ayrımcı tutumları nedeniyle çoğu LGBTİ+ çok acil durumlar olmadıkça hastanelere ve ilgili sağlık kuruluşlarına başvurmayı tercih etmemektedir

Genel olarak bakıldığında sosyal haklar bağlamında yasal düzenlemeler olsa da bu düzenlemeler LGBTİ+'ların sosyal haklarını

güvence altına alacak koruyucu ve kapsayıcı düzenleme ve uygulamalarla desteklenmemektedir. Eğitim hayatından başlayan ayrımcılık döngüsü, istihdama katılımı, güvencesiz çalışmayı, sosyal sigortalardan ve sosyal haklardan faydalanamamayı beraberinde getirmektedir. LGBTİ+'lar temel haklarından faydalanabilmek için kimliklerini saklamak zorunda kalmaktadır. Güvencesiz işlerde çalışmak zorunda kalan LGBTİ+'lar sosyal güvencelerden yararlanamamakta, sağlık sistemine erişememekte ve koruyucu politika eksikliği nedeniyle sosyal haklardan yoksun bırakılmaktadır. Bu yoksun bırakma beraberinde yoksullaşmayı, eğitime ve istihdama katılamamayı getirmektedir. Yapılması gereken ayrımcılık yasağının cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini de kapsayacak şekilde genişletilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması için LGBTİ+'ların sosyal haklarını kullanmasını sağlayacak düzenlemelerin acilen yasalaştırılmasıdır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), sosyal hakları: "Toplumsal yaşama tam katılım için gerekli olan haklardır" şeklinde tanımlar. Bu tanımdan yola çıkacak olursak LGBTİ+'lar, yasal düzenlemelerin eksikliği ve ayrımcı uygulamalar nedeniyle toplumsal yaşama katılmaktan yoksun bırakılmıştır. Yine aynı TİHEK, cinsel yönelim ve cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz bırakılan kişilerin başvurularını kuruluş kanununda sayılan korumalı gruplar içerisinde sayılmadıkları gerekçesiyle değerlendirmemektedir. Bir başka deyişle ayrımcılıkla mücadele etmesi ve insan haklarını koruması gereken kurum LGBTİ+'lara yapılan ayrımcılığı görmezden gelmekte ve LGBTİ+'ların temel insan haklarını korumamaktadır. Oysa böyle bir kurumun LGBTİ+'ların sosyal haklarının güvence altına almak için ayrımcılıkla mücadele etmesi temel ve öncelikli ihtiyaçtır.

Talep ve Öneriler

- Uluslararası sözleşmelerin ek protokolleri de dahil olmak üzere gerektirdiği uygulamalar hayata geçirilmeli,
- Mevzuatta yer alan ve LGBTİ+'ların aleyhine kullanılan "genel ahlak" gibi ifadeler kaldırılmalı,
- Anayasada ve diğer mevzuatlarda ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi tanımlanırken cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği eşitliğine de yer verilmeli,
- LGBTİ+'ları dahil edecek uygulamalar ve ayrımcılıkla mücadele yöntemleri eğitim sistemi içerisinde yer almalı,
- Öğrenci yurtlarında LGBTİ+'ları koruyacak mevzuat ve uygulamalar geliştirilmeli,
- İş görüşmelerinde ve ev kiralama süreçlerinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik ayrımcılık ve bu konuda kişilerin kimliğini açacak sorular sorulması gibi uygulamalar yasaklanmalı,
- Sosyal güvenliğe ilişkin sivil partnerlik ya da eşit evlilik uygulaması geliştirilmeli ve evlilik bağı ile edinilen haklardan tüm çiftlerin faydalanması sağlanmalı,
- Sosyal yardımlar aileyi değil bireyi güçlendirecek şekilde tasarlanmalı,
- Sağlık alanında hasta hakları LGBTİ+'ları da kapsayacak şekilde güvence altına alınmalı,
- Translara dair süreçlere (hormon, psikolojik süreçler ve ameliyat süreçleri) erişim kolaylaştırılmalı ve sosyal sigorta sisteminin tam kapsamı altına alınmalı,
- TİHEK tüm ayrımcılıklarla mücadele edecek şekilde yeniden yapılandırılmalı ve LGBTİ+'lar için ayrımcılığa uğradığında kolayca başvuracağı bir kurum haline getirilmelidir.

LGBTİ+'ların Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hakkı

Demokratik ve çoğulcu bir toplum olmanın gereği olarak koruma altına alınması gereken temel haklardan biri de yurttaşların toplanma ve gösteri hakkıdır. İfade özgürlüğü ve örgütlenme hakkıyla da doğrudan bağlantılı olan bu hak kişilerin görüş ve kanaatleri doğrultusunda bir araya gelerek tepki gösterme ve herhangi bir kamusal konu hakkında görüş beyan etme hakkını ifade eder. Toplanma hakkı yahut protesto hakkı olarak da isimlendirilen bu hak aynı zamanda temel siyasi özgürlükler arasında da yer alır ve pratikte yürüyüş, grev, oturma eylemi gibi biçimler alabilir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü hakkı Anayasanın 34. Maddesinde *“Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.”* şeklinde koruma altına alınmış olup sınırlama rejimi de 82 Anayasası sistematigi-ne uygun şekilde maddenin bir sonraki fıkrasında düzenlenmiştir: *“Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının*

hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi bu hakkı örgütlenme özgürlüğü ile beraber ele alarak 11. Maddede düzenlemiştir: *“Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.”* İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ise bu hak 20. Madde ile *“Herkes, barış içinde toplanma ve örgütlenme hakkına sahiptir”* şeklinde ifade edilmiştir.

Mevzuatımızda, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı -1983 tarihinde kabul edilen ve 1998'ten 2020'ye kadar yapılan birçok değişikliğe rağmen- hala temel uluslararası düzenlemelere ve anayasal güvencelere uygun olmayan bir kanun olan 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile düzenlenmiştir. Düzenlemenin metni dahi hakkın kullanımını birçok açıdan sınırlar: Vatandaş olmayan kişilerin bu temel hakkı kullanımı izne tabidir, toplantı ve yürüyüşler ancak gün doğduktan sonra gerçekleştirilebilir, bunlar

park gibi yerlerde yapılamaz, toplantıyı organize edecek bir düzenleme kurulu olmalı ve bu kurul toplantıdan 48 saat önce kendi bilgilerini ve toplantıya dair bilgileri kaymakamlığı/valiliğe bildirilmelidir vb. Kanunun amacı toplanma hakkını güvence altına almak değil bu hakkın kullanımını tamamen kontrol altına almak ve devletin çizdiği sınırları aşanları cezalandırmaktır: Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılanlar, yasaklara aykırı hareket edenler, halkı bu yürüyüşlere özendirenler, kanuna aykırı propaganda vasıtaları kullananlar, dağılmamakta ısrar edip direnenler ayrı ayrı maddeler kapsamında hapis cezasıyla cezalandırılır.

Siyasi iktidarın toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yönelik keyfi ve kısıtlayıcı müdahalelerinden, iktidarın makbul ve eşit yurttaş olarak görmediği diğer toplumsal gruplar arasından en çok LGBTİ+'lar etkilenmektedir. 20 yıldan uzun süredir İstanbul başta olmak üzere Ankara, Mersin, İzmir, Antalya gibi şehirlerde barışçıl bir şekilde gerçekleştirilen onur yürüyüşleri 2015 yılından itibaren iktidar tarafından sistematik olarak hedef alınmış, yasaklanmış ve polis müdahalesinin konusu haline getirilmiştir. Vali ve kaymakamlar tarafından verilen yasaklama kararları sadece yürüyüşleri değil LGBTİ+ temalı her türlü etkinliği yasaklamak için kullanılmaktadır. Bu yasaklar piknik yapmayı bile kapsamakta, 2911 sayılı kanuna tabi olmadığı açıkça belirtilen spor etkinlikleri de Queer Olympics¹ örneğinde olduğu gibi yasaklanmaktadır. Yasak sebebi olarak “kamu düzeni”, “kamu güvenliği”,

“kamu sağlığı” ve “genel ahlak” gibi oldukça soyut ifadeler kullanılmakta, meşruiyet kazanmak amacıyla onlarca neden birlikte sayılarak bunlara kimi zaman “terör propagandasının engellenmesi” gibi absürt nedenler de dahil edilmektedir. LGBTİ+'ların toplanma hakkını doğrudan hedef alan bu yasakların uç noktalarından biri de mahkemelerce iptal edilene kadar Ankara'da yıllarca geçerli olmuş il genelinde LGBTİ+ temalı etkinliklere yönelik getirilen süresiz yasaklama kararıdır.² Son olarak geçtiğimiz yıl yasaklar artmış ve müdahaleler yoğunlaşmış; bunun sonucunda bir buçuk aylık bir zaman diliminde 10 yasak kararı alınarak, 373'ü İstanbul'da olmak üzere ülke genelinde 582 gözaltı işlemi yapılmıştır.

LGBTİ+'ların toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının engellenmesi bu yasaklarla da sınırlı kalmamaktadır. Kimi zaman eylemlere katılanlara idari para cezası verilmekte, gökkuşağı bayrağı suç unsuru haline getirilmekte, yürüyüş ve eylemler “terörle” beraber anılmaktadır. Tüm bu eylemlerde yaşanan hukuksuz ve orantısız polis şiddeti ve kötü muamele ve işkence olayları ise etkin şekilde soruşturulmamakta, cezasızlıkla ödüllendirilmektedir. Yapılan müdahaleler yalnızca yürüyüşe katılanları değil avukatlar ve gazetecileri de hedef alırken, kimi zaman eylemle alakası olmadığı halde müdahaleye tepki gösteren yurttaşlar dahi gözaltına alınmaktadır. Göz korkutma ve yıldırma amacıyla eyleme katıldığı tespit edilerek gözaltına alınan kişilerin ailelerine haber verilmekte, eyleme katılan öğrencilerin aldığı yüksek öğrenim kredi ve

¹ <https://spod.org.tr/spod-ve-queer-olympix-kaymakamlık-yasagini-yargiya-tasidi/>

² <https://www.amnesty.org.tr/icerik/ankaradaki-tum-lgbti-temali-etkinliklere-yonelik-genel-yasak-kaldirildi-ask-kazandi>

bursları kesilmekte, haklarında idari soruşturmalar başlatılmakta, kaldıkları yurtlarından çıkarılmaları gündeme gelerek barınma hakları ellerinden alınmaktadır. Eylemlere katılan LGBTİ+'lar "kanuna aykırı gösteri ve yürüyüşe katılarak ihtarla rağmen kendiliğinden dağılmama" başta olmak üzere "kamu görevlisine direnme" ve "kamu malına zarar verme" gibi suçlardan yargılanmakta, uzun süren yargılamalara tabi tutulmaktadır.

LGBTİ+'lara dair toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ve 2911 Sayılı Kanun'un uygulanışı böyle iken, LGBTİ+ karşıtı nefret mitingleri devlet kurumu desteği biçimde gerçekleştirilmektedir. İstanbul'da Yesevi Alperenler Derneği çağrısıyla bir araya gelen derneklerin "Aileni ve Neslini Korumak, LGBT Dayatmasına Dur De!" sloganıyla düzenlediği etkinlik ve yürüyüşler, ülkenin diğer şehirlerinde de düzenlenerek devam etmektedir. Nefret mitinglerinin çağrı videolarının RTÜK tarafından kamu spotu olarak kabul edilerek yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının farklı uygulanması bu hakkın ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesiyle de bir arada yorumlanmasını gerekli kılmaktadır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını koruma altına almayı değil bu hakkın kullanımını sınırlamayı ve bu sınırları aşanları cezalandırmayı amaçlayan 2911 sayılı yasa ilga edilerek bu konuda özgürlükçü bir yasa yapılmalı, iktidarın keyfi şekilde yurttaşların protesto hakkını kısıtlama imkanı elinden alınmalıdır. Uygulamada izin kurumuna dönüşen -bu yüzden bir ihlal teşkil ettiği AİHM tarafından da ortaya konulan- bildirim usulü kaldırmalı, anayasanın öngördüğü gibi herkesin önceden izin almaksızın toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı kanun düzeyinde de güvence altına alınmalıdır. Onur yürüyüşlerine ve LGBTİ+ içerikli etkinliklere dair keyfi yasaklamalar kaldırılmalı, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kullanımı ceza yargılamalarının konusu olmaktan çıkarılmalı, bu hakkın kullanımını oluşturan eylemlere kanunsuz şekilde müdahale ederek kötü muamele ve işkence suçunu işleyen kolluk görevlileri hakkında etkin soruşturmalar yürütülmelidir. Kamu otoriteleri eşit yurttaşlar olan LGBTİ+'ların temel haklarından yararlanırken müdahale ve ayrımcılığa uğramasına engel olarak onur yürüyüşlerini ve her yürüyüşü onur yürüyüşü olan LGBTİ+'ların toplanma özgürlüğünü korumalı, buna yönelik tehditleri engellenmelidir.

Gökkuşaağı Bayrağının Kriminalizasyonu

Her rengin ayrı bir durumu sembolize ettiği gökkuşaağı bayrağı, LGBTİ+'ların kendini ifade etme yöntemlerinden sadece biri. Eşcinsel aktivist Gilbert Baker'ın "bizden bir şeye ihtiyacımız var" düşüncesinden yola çıkarak tasarladığı bayrak, ilk olarak 1978 senesindeki Gey ve Lezbiyen Özgürlük Günü Yürüyüşü'nde boy gösterdi. Zaman içerisinde renkler ve tasarımlar değişse de son haliyle altı renkten oluşan gökkuşaağı bayrağı, ortaya çıktığı ilk andan beri LGBTİ+'ların vermiş olduğu eşit yurttaşlık ve hak mücadelesi için önemli bir sembol oldu.

Tarihin birçok anında ayrımcılıktan ve ötekileştirmeden nasibini alan, çoğu zaman şiddetin veya şiddet ihtimalinin gölgesinde bir yaşam süren LGBTİ+'lar, fiziksel olarak var olmadıkları yerlerde de bayrak ve sembollerini kullandı. Sembollerin ve temsillerin ne kadar önemli ve ne kadar güçlendirici olduğunu çok iyi bilen otoriter iktidarlar ise, baskıyla var oluşu ortadan kaldıramadıkları noktada gözünü sembollere dikti.

Sembollerin, topluluklar için bir tanıdıklık sağlamak, bu tanıdıklık sayesinde topluluk-

ları bir araya getirmek ve birbirine bağlamak, topluluğu oluşturanlar için bütünleştirici ve bir bakıma özgürleştirici olmak gibi özellikleri bulunmaktadır. Toplulukların kendini ifade etmek ve görünür kılmak için bir yol olarak kullandığı semboller, yeri gelir iktidarların tektipleştirmek istediği toplumda, normatif olmayanların kendi varlığını ve düşüncesini görünür kılmak için kullandığı bir araca dönüşür. Özellikle iktidarların, normatif olmayana karşı başlattığı savaşta/mücadelede, politika yapmanın fiziksel olarak imkansızlaştığı durumlarda eldeki en güçlü araç semboller olur.

Türkiye'de Onur Yürüyüşü yasaklarıyla başlayan LGBTİ+'lara yönelik saldırılar, daha sonra etkinlik ve faaliyetlerin yasaklanmasına, geldiğimiz son aşamada da LGBTİ+'ların görünürlüğüne dair her türlü sembolün sansürüne vardı. Hatta bazı durumlarda, sadece gökkuşaağı renklerinin bir logoda¹ veya mekanda^{2,3} kullanımı dahi tek başına bir sorun oldu. Pandemi döneminde çocukların yaptığı resimlerde gökkuşaağı kullanması⁴ üzerine Milli Eğitim Müdürlükleri'nce yaratılmaya çalışılan suni panik ülke geneline yayılmaya çalışıldı.

1 <https://kaosgl.org/haber/bu-renkler-konusundaki-israr-nedir>

2 <https://www.birgun.net/haber/tunc-soyer-den-hamza-dag-aciklamasi-renklerle-savasildigini-ilk-kez-goruyorum-309045>

3 <https://www.diken.com.tr/onur-haftasinda-metrodaki-renk-donusumune-belediyeden-aciklama-yollar-istedi/>

4 <https://www.birgun.net/haber/cocuklarin-gokkusagi-resimlerinden-rahatsiz-oldular-294028>

Ticaret Bakanlığı bünyesindeki Reklam Kurulu, e-ticaret sitelerinde LGBTİ+ ve gökkuşığı temalı ürünlerin +18 ibaresiyle satışa sunulması gerektiğine karar verdi,⁵ açık kimlikli LGBTİ+ karakterlerin yer aldığı bir kitap hakkında muzır neşriyat kararı alındı ve bir zarf içerisinde, “küçükler için zararlıdır” ibaresi ile sadece 18 yaş üstü kişiler için satışa sunuldu.⁶ İdari kararlarla LGBTİ+'ların ve LGBTİ+'lara dair her şeyin kamusal alanda uzaklaştırılması ve varoluşu yasaklamadığı/ortadan kaldıramadığı noktada gözünü gökkuşığı bayrağı gibi temsillere diken iktidarın çabası, bağımsız olmayan yargıda da soruşturmalar ve davalar şeklinde karşılık buldu.

Boğaziçi Direnişi sürerken, öğrencilerin anonim olarak hazırladığı görsellerin yer aldığı sergide Kabe üzerine eklenen Şahmeran figürü ve LGBTİ+ bayrakları yer alan bir resmin fark edilmesi sonrası sosyal medyada öğrenciler hedef gösterildi. Bu hedef göstermeye ana akım yayın organları, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ve hatta bazı muhalefet partilerinin milletvekilleri dahi katıldı. Hedef göstermeler sonrası 7 öğrenci gözaltına alındı, öğrencilerden 2'si tutuklandı ve yaklaşık bir buçuk ay tutuklu kaldı. Dosyanın iddianamesinde görselin etrafına eklenen LGBTİ+ bayrağı için *“İslam dini literatüründe yasak ve haram olarak kabul edilen eşcinsellik ve benzeri cinsel yönelimlere dair imgeler”* ifadesi kullanıldı. Şahmeran figürüyle ilgili ise *“İslam'ın tek yaratıcı Allah inancı ve tevhid inancına aykırı”* dendi. Halihazırda devam eden yargılamada 7 öğrenci 'halkı kin ve düşmanlığa alenen tahrik etme' suçundan yargılanıyor.⁷

Daha sonra sergi ile ilgileri olduğu gerekçesiyle Boğaziçi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Kulübü (BÜKAK) ve Boğaziçi Üniversitesi Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artı Çalışmaları Kulübü (BÜLGBTİ+) odalarına baskın yapan polis, “PKK terör örgütü amblemleri ve propaganda içerikli yasaklanmış bir kitap, LGBTİ bayrakları ile eylemlerde kullanılan çeşitli afiş ve pankartlar ele geçirildiğini” duyurdu. İlerleyen günlerde de bu baskın bahane edilerek üniversiteye kayyum olarak atanan rektör Melih Bulu tarafından BÜLGBTİ+ Kulübü kapatıldı.

Yine Boğaziçi Üniversitesi'nde devam eden gösteriler sırasında, okulun kapısının üzerine çıkıp gökkuşığı bayrağı açtığı için üniversite tarafından hakkında soruşturma başlatılan öğrencinin, okuluna savunma yapmaya gittiği esnada arkadaşlarıyla birlikte taşıdığı gökkuşığı bayrakları da sonu bir davaya evrilen olaylar zincirini başlattı. Yani 4 öğrenci sırtlarında bayrak taşıyarak okula gitmek istediği için, toplamda 12 kişi hukuka aykırı bir şekilde gözaltına alındı.⁸ Öğrenciler hakkında 2911 sayılı Toplanma ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'na muhalefetten dava açıldı. Dosyadaki görüntülere göre alınan bilirkişi raporunda bilirkişi, yetki sınırlarını aşarak hem suça hem de yargılama ile alakası olmayan LGBTİ+ bayrak ve sloganlarına ilişkin tespitler yaptı.⁹ Geline son aşamada savcı, mütalaasında *“öğrencilerin rektör Melih Bulu'yu protesto etmek amacıyla toplandıkları ve 2911 sayılı kanunu ihlal ettikleri”* gerekçesiyle öğrencilerin cezalandırılmasını istedi.

⁵ <https://www.evrensel.net/haber/420695/ticaret-bakanligi-lgbti-ve-gokkusagi-temali-urunlere-18-uyarisini-sart-kostu>

⁶ <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/kalp-carpintisi-kitabi-kararin-ardindan-zarfla-satilabiliyor-1871878>

⁷ <https://www.diken.com.tr/lgbti-bayrakli-kabe-gorseli-nedeniyle-ogrenciler-hakim-karsisinde/>

⁸ <https://www.amnesty.org.tr/icerik/bogazicigokkusagi>

⁹ <https://kaosgl.org/haber/bogazici-gokkusagi-davasinda-bilirkiysiye-gore-bir-sanik-ayni-anda-hem-gozaltinda-hem-sokakta>

Bir benzeri hukuka aykırı yargılamayı 30 Haziran 2021'de yapılan 1. Eskişehir Onur Yürüyüşü davasında görüyoruz. Eskişehir'de yapılan ilk Onur Yürüyüşü için toplanmaya çalışan LGBTİ+'lar, daha bir araya gelemeden polisin ağır şiddeti ve işkencesiyle gözaltına alındı. Daha önceki örneklerde olduğu gibi haklarında 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanunu'na muhalefetten dava açıldı.¹⁰ Çoğunlukla ilgili kanunun 32/1 maddesinden iddianame hazırlanan davalar, olması gerektiği gibi beraatle sonuçlanıyor.

Ancak bu dosya özelinde savcı, iddianameyi kanunun 33/1-a bendinden hazırlayarak sanıklar hakkında cezalandırma istedi. Kanunun 33/1-a bendindeki düzenleme ***“Toplantı ve yürüyüşlere, 23 üncü maddenin (b) bendinde sayılan silah veya araçları (bunlar ruhsatlı taşınsa bile) taşıyarak katılanlar, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”*** şeklindedir. Maddenin yollama yaptığı 23/b bendinde sayılan silah ve araçlar ise şu şekilde sayılmaktadır; ***“...yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşıyarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek...”***

Buradan anlaşıldığı üzere Onur Yürüyüşü'ne katılmak için bir araya gelen LGBTİ+'ların taşıdıkları gökkuşığı bayrakları, iddianamede yasadışı örgüt bayrağı olarak kabul ediliyor ve işkenceyle gözaltına alınan LGBTİ+'lar yasadışı bir örgütün üyeleri kabul ediliyordu. Savcının gökkuşığı bayrağını örgüt bayrağı ilan etmesiyle hem bütün bir hukuk sisteminin LGBTİ+ varoluşuna dair bilgisizliğini gördük hem de bir kez daha hukuka aykırı bir yargılama sürecine tanıklık ettik.

Yukarıda anlattığımız örneklerde olduğu gibi; gökkuşığı bayrağının bir süredir gözaltı ve yargılama sebebi olması, eylem alanlarına girişlerde yapılan çanta kontrollerinde gökkuşığı bayraklarına el konulması gibi uygulamalar iktidarın kolluk ve yargı eliyle başlattığı müdahaleydi. Hatta yakın zamanda bunu daha da ileri götürerek kendi konserinde gökkuşığı bayrağı açan ve LGBTİ+ dostu söylemleri olan bir sanatçıyı tutukladı. Bununla beraber iktidar yarattığı korku ve baskıyla, toplumsal düzlemdeki nefrete de alan açmış, bu nefreti ve müdahaleyi meşrulaştırmış oldu.

Yukarıda bahsi geçen olaylar arasındaki apaçık örüntüye bakarak söyleyebiliriz ki gökkuşığı bayrağına dair yapılan hukuksuz yargılamaları münferit birer hukuk ihlali olarak değil, siyasi bir müdahale olarak görmeliyiz. Hükümet yargı eliyle sistematik bir biçimde gökkuşığı bayrağını suç unsuru ilan etmekte ve LGBTİ+'ların kamusal varlığını yok etmeye çalışmaktadır. Bu siyasi müdahale, yaşamının pek çok cephesinde ayrımcılık ve hak ihlalleri ile mücadele eden LGBTİ+'ların hak taleplerini dile getirmesinin engellenmesi anlamına geliyor. Dahası, bir siyasi partinin devletin araçlarını kullanarak kendi siyasi çıkarları doğrultusunda toplumun belirli bir kesimine ve onların hak taleplerini simgeleyen bir bayrağa saldırması demokratik bir hukuk devletinde yaşamadığımızı göstermektedir. Bu sebeplerle, hükümet tarafından gökkuşığı bayrağı üzerinden LGBTİ+'ların hak mücadelesinin suçlaştırılması sürecine karşı her siyasi partinin insan hakları temelinde sesini yükseltmesini istiyoruz. Hatırlatmak isteriz ki siyasi partilerin seçim kazanma isteği insan haklarına yapılan bu saldırıları ve bu saldırılar karşısındaki sessizliği meşru kılmamaktadır. İnsan haklarını seçim kampanyalarının aracı ya da konusu haline getirmemek her siyasi partinin asli sorumluluklarından birisidir.

LGBTİ+ Hakları ve Siyasal Katılım: Adaylık Kurtarır Mı?

Siyasal temsil ve katılım dendiğinde akla ilk olarak seçimler ve parti içi siyaset geliyor. LGBTİ+ hareket için de siyasal temsil ve katılım başlığında partilerle iletişim ve seçimler önemli bir yer tutsa da sokak ve sendika hareketlerini de siyasal katılım süreçlerinin bir parçası olarak değerlendirip buna uygun taleplerde bulunmak iyi bir resim ve ardından güçlü bir yol haritası çıkartmak için önemli oluyor. Siyasetin aktörü sendikalar, toplumsal hareketler, sivil toplum ve hatta bireyler olabileceği gibi siyasete katılırken lobi ve savunuculuk, sokak eylemleri, grev gibi yöntemler kullanılabilir.

Türkiyede LGBTİ+'ların Siyasete Katılımının (kısa) Tarihi

Türkiye'deki LGBTİ+ hareketinin o zamanlara dek dışlandıkları siyaset sahnesinde kendilerine görünür anlamda yer bulması, 1980'lerin ortalarını buluyor. Bu örgütlenmenin başlangıç noktası polisten gördükleri işkenceler sonucu açlık grevine başlayan ve Radikal Demokrat Yeşil Parti içinde örgütlenen trans kadın seks işçileridir. Açlık grevleri

ve çeşitli eylemlerle görünür olan LGBTİ+'lar, hep hayatın içinde olsalar da Türkiye'deki siyasal alana bu yıllarda dahil oluyor.

LGBTİ+'ların sivil alanda kendilerine yer bulabilmesi ise 1990'ların başında başlıyor. Lambdaistanbul, Kaos GL ve üniversite LGBTİ+ oluşumlarının ortaya çıkışı; İstanbul'da gerçekleşen ilk Onur Haftası gibi önemli dönüm noktaları LGBTİ+'ların siyaset, sanat ve akademi alanındaki görünürlük ve temsillerini artırıyor. 2000'lerin başından itibaren de hem Onur Yürüyüşlerinin yeniden yapılabilmesi hem de 1 Mayıs ve 8 Mart gibi kitlesel eylemlere LGBTİ+'ların kendi kimlik ve sloganlarıyla katılabilmesi hareketin toplumsal muhalefet içindeki yerini güçlendiriyor.

Türkiye'de 40 yıla yaklaşan geçmişiyle LGBTİ+ hareket, çok uzun yıllardır hem siyasi partiler ve sivil toplumda hem de sokakta siyasal temsil ve katılım süreçlerine dair ısrarcı bir politika yürütüyor. ÖDP'nin kuruluşuyla birlikte parti yönetimlerinde açık kimlikleriyle yer almaya başlayan LGBTİ+'lar, Gezi Direnişi'nden sonra gerçekleşen yerel seçimlerde büyük bir ivme yakalayarak birçok siyasi parti içinde görünür biçimde mücadele vermeye

başlıyor. Barış ve Demokrasi Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Demokratik Sol Parti, Türkiye Komünist Partisi gibi birçok siyasi parti 2014 yerel seçiminde açık kimlikli LGBTİ+ adaylar gösterirken, AKP ve diğer sağ partiler içinde de LGBTİ+’lar örgütlenmeye, bu konuyu tartıştırmaya başlıyor. Bu heyecanlı ve kendinden emin adımlar 2014 yerel seçimlerinde Sedef Çakmak’ın Beşiktaş Belediyesi meclis üyeliğine seçilmesi sonucu Türkiye’de ilk kez açık kimlik bir LGBTİ+ adayın göreve gelmesiyle devam ediyor. Bununla birlikte aynı dönemde birçok sendikada ve meslek örgütlerinde LGBTİ+ birimleri kurulmaya başlanıyor. Gezi’nin verdiği heyecan ve genişlettiği sivil alanla hem parti siyasetinde hem sokakta görünür olan LGBTİ+’lar, 2015 yılındaki Onur Yürüyüşü yasakları, 2017 yılında Ankara’da LGBTİ+ temalı etkinliklere getirilen süresiz yasak ve ardından artarak devam eden devlet destekli nefret söylemleriyle birlikte kriminalize edilmeye başlanıyor. LGBTİ+’larla dayanışan, ilişki kuran, LGBTİ+’ları gündemine alan her kişinin, sivil toplum örgütünün, siyasi partinin hedef gösterildiği bu süreç LGBTİ+ hakları bağlamında tüm toplumsal muhalefet için de bir turnusol görevi görüyor.

2015 öncesi seçim bildirimlerinde bile LGBTİ+’lara yer veren iktidarın, 2015 sonrası süreçte düşmanlaştırdığı gruplar arasında LGBTİ+’ları

özellikle hedef alması, toplumsal muhalefetin birçok kesiminde LGBTİ+ hakları bağlamında konuşmakta çekince yaratıyor. LGBTİ+’lar hedef gösterilmeye, saldırıya ve kriminalize edilme çabalarına maruz kalmaları dolayısıyla eskisinden daha fazla yalnız bırakılabilir. Ancak siyasi partiler, örgütler, sivil toplum ve sokak hareketleri içinde yer alan LGBTİ+’lar ve örgütlü LGBTİ+ hareketi sayesinde bu sessizleştirme hamleleri başarıyla geri çevriliyor. LGBTİ+’ların siyasal temsil ve katılım alanındaki talepleri tam da bu süreçlerden şekilleniyor:

Siyasal Katılım ve Temsil

Siyasal katılım, tüm yurttaşların hakkı. Siyasal temsil ise hem tüm yurttaşların hakkı hem de tüm siyasilerin sorumluluğu. LGBTİ+ yurttaşlar, siyasal temsil ve katılım haklarına erişemedikleri zaman veya erişimleri pazarlık meselesi haline getirildiğinde zincirleme bir şekilde temel hak ve özgürlüklerine erişirken de sorunlarla karşılaşılıyor. Siyaset, hayatın en görünür alanlarından biri. Bu alanda görünür olmanın kazandırdığı meşruluk, sadece görünür olan kişiyi değil onun temsil ettiği toplumsal grupları da güçlendiriyor. Siyasilerin kürsüden söylediği olumlu ve olumsuz her söz işyerlerimizde, ailemizde, evimizde, okullarımızda bize geri dönüyor.

Siyasilerin hedef gösteren ve ötekileştirici nefret söylemleri çoğaldıkça LGBTİ+'lara yönelen nefret de artıyor. Bunun en iyi örneğini pandemi döneminde Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın söylemlerinin ardından yaşananlarda gördük. Erbaş'ın nefret söylemlerinin ardından SPoD'un LGBTİ+ Danışma Hattına yapılan cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ve şiddet konulu başvurularda %100 artış oldu.¹ Yine aynı şekilde 2022 yılında aile kavramı suistimal edilerek gerçekleştirilen nefret mitingleri sonrası da danışma hattı başvurularında ayrımcılık ve şiddet vakaları artış gösterdi.²

Siyasi temsil negatif veya pozitif yönlü olabilir. Tüm dünyada medyanın tekelleştiği ve siyasetin kutuplaştığı dönemlerde LGBTİ+'lar ve diğer birçok toplumsal grup her zamankinden daha çok kriminalize ediliyor, karikatürleştiriliyor veya doğrudan saldırılarına maruz bırakılıyor. Yalan haberler, çarpıtılmış bilgilerle canavarlaştırılıyor. Yaratılan tek yönlü temsiller sayesinde LGBTİ+'lar toplumun bir parçası değilmiş gibi gösteriliyor. LGBTİ+'lar hayatın en görünür alanlarından olan siyaset sahnesine katılabildiklerinde, bu alanda temsil edilebildiklerinde yürütülen karala-

ma kampanyalarına birinci ağızdan en net cevap veriliyor. Otoriter/leşen rejimler de bunun farkında oldukları için doğrudan bu alana saldırıyor. Örneğin Rusya'da olduğu gibi doğrudan eşcinselliği yasaklamak yerine "çocukları korumak" bahanesiyle "propaganda yasağı" adı verilen sistematikleştirilmiş hak ihlali sürecini işletiyorlar. Bu yasak ile amaçlanan, LGBTİ+'ların toplumsal yaşamda görünür olmaması. Türkiye'de nefret mitinglerini yürütenlerin talepleri de aynı temelden besleniyor. "Eşcinsellerle bir derdimiz yok, biz çocuklarımızı korumak istiyoruz, ne yaşıyorlarsa evlerinde yaşasınlar" denilerek 40 yıldır dolaptan çıkmak (açık kimlikle varolmak) için mücadele eden LGBTİ+'lar yeniden evlere, dolaplara kapatılmak isteniyor.

LGBTİ+'lar hayatın her alanında. Hep buradalardı. Bunu göstermek için yol arkadaşlarına, dayanışmaya ve tavizsiz bir insan hakları savunuculuğuna ihtiyaçları var. Siyaset sahnesinde görünür olacak her LGBTİ+, LGBTİ+'ların haklarını amasız fakatsız savunacak her siyasetçi tahmin ettiğinden daha büyük bir dünyaya dokunacak. Sesimiz eşit çıkmadan yaşamlarımız eşit olmayacak.

¹ SPoD Pandemi Raporu; <https://spod.org.tr/wp-content/uploads/2022/03/Pandemi-Raporu.pdf>

² <https://spod.org.tr/sarachanedeki-nefret-mitinginden-sonra-lgbti-danisma-hattinda-neler-oldu/>

Talep ve Öneriler

- **Hiçbir siyasi partiden sandalye ya da sendikadan yöneticilik beklemiyoruz.** Örgütlerinizi LGBTİ+'ların güvenle ve ayrımcılığa uğramadan örgütlenebileceği hale getirirseniz, örgütlerin içindeki LGBTİ+'lar güvenle açılıp görünür olabilirse, hak ettiğimiz yerlere kendimiz gelebiliriz. Siyasal temsil ve katılım hakkımızın bir pazarlık malzemesi olmaktan çıkarak hak olarak tanımlanabilmesi için, LGBTİ+'ların siyasi partilerde örgütlenmesinin önündeki ideolojik, yasal ve hiyerarşik engeller kalkmalıdır. Siyasal partiler kanunu ve bu kanun örnek alınarak düzenlenen siyasi partilerin tüzüklerindeki kısıtlayıcı düzenlemeler kaldırılmalı, her yurttaşın örgütlenme ve aday olma hakkı kolaylaştırılmalı. LGBTİ+ hakları tüzük ve programlarda yer almalı, örgüt yayınları ve eğitimlerinde gerekirse uzman destekleri eşliğinde örgüt politikalarına uygun şekilde bu konuya yer verilmelidir.
- Temsil etmek için tanımak gerekir. **LGBTİ+'ların haklarını savunmak için LGBTİ+'ların orada olmasını beklemenize gerek yok.** LGBTİ+'lar bazen de orada olmadıkları zaman adlarını duyduklarında dönüp bakarlar. Hareketin barındırdığı teorik potansiyel, LGBTİ+ haklarına dair söz söylememek için bahane olabiliyor. Birçok toplumsal muhalefet grubu derin ideolojik tartışmalara ev sahipliği yaparken, konu LGBTİ+'lar olunca sus pus kesilebiliyor. Öznelerin konuşmasını önemsesek de, LGBTİ+ haklarını LGBTİ+'lar yokken de savunabilecek yol arkadaşlarına ihtiyacımız var. LGBTİ+'ların sorunlarına dair söz söyleyebilmek, çözüm önerilerini dillendirebilmek için LGBTİ+'ları tanımaya ihtiyacınız var. **LGBTİ+ örgütleriyle düzenli ilişkiler kurun, gündemlerini takip edin, sözlerini yaygınlaştırın.**
- LGBTİ+'ları gündem ederken cesur olun. Olanı olduğu gibi söyleyin. **LGBTİ+'ları “renk”, “farklılık”, “yaşam tarzı” gibi ifadelerle tanımlamaktan kaçının. LGBTİ+, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği demekten korkmayın.** LGBTİ+'ların hakları insan hakkıdır, çekingen ve tarafsız kalınabilecek, “karşıt görüşlere” saygı duyulabilecek bir konu değildir. Bu sebeple, örgüt içinde ve diğer örgütlerle ilişkilerinizde LGBTİ+ haklarını bir demokrasi kriteri haline getirin.
- **LGBTİ+ haklarını konuşmak için bir nefret cinayetini veya bir başka LGBTİ+ hak ihlalini beklemenize de gerek yok.** LGBTİ+'lar hayatın her alanında olduğu gibi, tüm siyasi başlıkların da içinde varlar. İçinde bulunduğumuz atmosfer sebebiyle her zaman görünür olamayan LGBTİ+'ları, algınızı onlara açık hale getirirseniz zaten görmeniz mümkün. Barınma, eğitim hakkı, yoksulluk, işsizlik, savaş gibi birçok toplumsal ve siyasal sorunda LGBTİ+'lar en çok ayrımcılığa uğrayan gruplar arasında yer alıyor. LGBTİ+'ları temsil etmek istiyorsanız, her alanda bizi hatırlayın.

Seçim Kampanyası Yürütecek Kuruluşlar ve Partiler için Öneriler

2023 genel ve cumhurbaşkanlığı seçimleri için tarihler henüz kesinleşmemiş olsa da seçim gündeminin sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler ve diğer kitle örgütlerinin gündemine gireceği kesinleşti. Birçok sivil toplum örgütü ve siyasi parti; seçim güvenliği, özgür ve adil seçimler, adayların belirlenmesinde katılımçılık, ötekileştirilmiş grupların seçim sürecine aktif katılımı, yönetimde eşit temsil, adayların insan hakları ve demokrasi ilkelerine uluslararası standartlarda bağlılığı, siyasi taahhütlerde kapsayıcılık ve sosyal adalet gibi temalarda seçimlere ilişkin çalışmalar yürütmeye başladı. Kurulduğumuz ilk günden beri LGBTİ+'ların siyasal katılımı üzerine ve seçim çalışmaları yapan bir sivil toplum kuruluşu olarak, bu sürecin, LGBTİ+'lar ve diğer ötekileştirilmiş gruplar için heyecan ve umut verici olduğu kadar aynı zamanda ilgili bütün paydaşların gündemlerine alması gerektiği bir konu olduğunu düşünüyoruz.

Ne var ki, ifade ve özgürlük alanlarının kısıtlanarak yalnızlaştırıldığımız ve “yankı çemberlerine”¹ hapsedildiğimiz uzun bir dönem

sonrasında çalışma yürütürken pek çok kitle örgütü, sessizleştirilmiş bazı sosyal grupların sorun ve ihtiyaçlarını göz ardı edebiliyor. Özellikle, LGBTİ+ kimlikler ile yasadışılığı zoraki şekilde bağdaştırmaya çalışan bir yönetim anlayışı altında “rahat bir şekilde” çalışma yürütmek isteyen kuruluşlar, LGBTİ+'ların sessizleştirilmesine -istemedenden de olsa- katkı sağlayabiliyor. SPoD (Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği) olarak bu sessizliği ortadan kaldırmak, insan haklarının bir parçası olan LGBTİ+ haklarını hatırlatmak ve LGBTİ+'ların seçime ilişkin öneri, talep, sorun ve ihtiyaçlarını yeniden gündeme getirmek istiyoruz.

Aşağıda yer alan ve yer yer kavramsal bir seviyede kalabilecek tüm konuların pratik karşılıklarının saptanması, doğru uygulama yöntemlerinin katılımcı bir şekilde belirlenmesi için **seçim çalışmaları yürütecek kuruluşlara, LGBTİ+ öz örgütlenmeleriyle ortaklık, danışmanlık ya da başka bir şekilde iletişim içinde bulunmalarını şiddetle öneririz.**

¹ Kişi ve grupların, yalnızca kendi görüşleri ile benzer görüşlere sahip kişiler ile etkileşime girdiği, farklı görüşlere sahip taraflar ile iletişim kur(a)madığı her türlü sosyal çevre. Bu kavram sıklıkla, iletişimde olacağı-mız kişileri kolayca seçebildiğimiz sosyal medya kanalları için kullanılıyor.

LGBTİ+'ların Yönetimde Temsili

Natrans ve heteroseksüel, Sünni-Müslüman, orta yaş üstü ve sakat olmayan Türk erkekler tarafından yönetiliyor. Ötekileştirilmiş toplumsal grupların siyasette yeterince temsil edilmemesi sebebiyle pek çok kuruluş, 2023 seçimlerinin bir "sıfır noktası", siyasette yeni bir başlangıç aşaması olması için çalışıyor. Bu sebeple başta kadınlar, gençler, engelliler, Romanlar olmak üzere pek çok toplumsal kimliğin siyasette temsili için çalışmalar yürütülürken, LGBTİ+ yurttaşların ve haklarının siyasetteki varlığı, daha az dikkat edilen bir çalışma konusu haline gelmiş durumda. Daha önce SPoD olarak Türkiye Buna Hazır kampanyamızda da belirttiğimiz üzere, **açık kimlikli LGBTİ+'ların ve özel olarak LGBTİ+ hakları konusuna çalışan kişilerin siyasi adaylıklarının desteklenmesi** gerektiğini düşünüyoruz. Seçim çalışmaları konusunda henüz programlama aşamasında olan kuruluşları bu noktayı dikkate almaya çağırıyoruz.

Kesişimsellik

LGBTİ+ yurttaşların (açık veya değil) karar alıcı pozisyonlara gelerek LGBTİ+ hakları ve diğer konularda çalışması oldukça önemli. Bununla birlikte hiç kimsenin yalnızca LGBTİ+ kimliği ile var olamayacağı gerçeğine dayanarak, **ötekileştirilmiş diğer gruplara yönelik seçim çalışmalarında LGBTİ+ yurttaşların da gözetilmesi** gerektiğini hatırlatırız. Örneğin, yoksulların ve LGBTİ+'ların benzeşen ve farklılaşan talep, sorun ve ihtiyaçları mevcut ya da örneğin, LGBTİ+ kadınlar ile LGBTİ+ yaşlıların ortak ve kendilerine has talep, sorun ve ihtiyaçları mevcut. Hangi toplumsal gruba ya da

konuya ilişkin çalışma yürütürseniz yürütün, **ulaştığınız kitlede LGBTİ+'ların bulunduğundan emin olun.** LGBTİ+'ları yalnızca cinsiyet kimliği, cinsel ve romantik yönelim temelli ayrımcılığa maruz kalan kişiler olarak ele alma yanılığısından sıyrılarak, işsizlik, yoksulluk, eğitim, barınma, sağlık ve diğer **haklara erişim konusunda LGBTİ+'ların diğer kişilere oranla daha dezavantajlı olduğunu** unutmayın. Çalışmalarınızda LGBTİ+'lar için güvenli alanı sağladıktan (veya bu konuda taahhüt verdikten) sonra, odaklandığınız hak grubu ya da konuyla ilgili çalışan LGBTİ+ örgütlerini iletişim ve sosyal ağlarınıza dahil ederek kapsayıcılığı arttırabilirsiniz.

Seçim Çalışmalarında LGBTİ+'ların Güvenliği

Kamusal alanlar uzun süredir LGBTİ+'lar için yeterince güvenli değil. Kimi LGBTİ+'ların kamusal alanda daha az görünür olmak için özgürlüklerinden ödün vermesi, en temel yurttaşlık haklarından olan seçme ve seçilme hakkı ile birlikte düşünüldüğünde oldukça yakıcı bir sorunu işaret ediyor: Sokaklar, kamu binaları, ulaşım araçları ve diğer tüm kamusal alanlarda iktidar tarafından LGBTİ+'lar için yaratılan güvensizlik ortamı, LGBTİ+'ları seçme ve seçilme haklarını kullanmaktan ve seçime ilişkin çalışmalara katılmaktan uzaklaştırıyor. LGBTİ+'lar karşılaştıklarını öngördükleri nefret yüzünden görünür olmaktan kaçınmak için çalışmalarınıza katılmayabilir, adaylık süreçlerine dahil olmayabilir, oy kullanmaktan vazgeçebilir. Seçim güvenliği ve kapsayıcılık çalışmaları yürüten kuruluşlara, izleme ve kriz yönetimi çalışmaları da dahil olacak şekilde tüm seçim çalışmaları boyunca ve seçim günlerinde **LGBTİ+'ların güvenliğinin göz önünde bulundurulması** gerektiğini hatırlat-

mak isteriz. Özellikle, ötekileştirilmiş gruplara dahil kişilerin adaylıklarını desteklemek ve bu grupların oy vermesini sağlamak amacıyla çalışmalar yürüten kuruluşlara, **LGBTİ+ kişilerin ihtiyaç ve taleplerini dinlemek için güvenli alan** yaratmalarını öneririz.

Seçim Çalışmalarında LGBTİ+ Hak Savunucularının Güvenliği

LGBTİ+'lara yönelik önyargı ve nefretin devlet eliyle örgütlendiği bu günlerde, yalnızca LGBTİ+ kişilerin değil, LGBTİ+ haklarına ilişkin fikir ve tartışma yürüten kişilerin de siyasi tehdit altında bulunduğunu hatırlatmak isteriz. Seçimlerde lobi faaliyeti yürüten gruplara ve aday olmayı hedefleyen kişilere destek veren kuruluşların **LGBTİ+ hakları konusunda çalışma yürütecek grup ve kişiler için güvenli alan sağlanmasını** öneririz. Kurumlara, kendi çalışmaları bünyesinde yaratılan güvenli alanlarda olduğu kadar, doğrudan kamusal alanlarda da LGBTİ+ haklarını savunan grup ve kişilerin güvende olması için gerekli destekleri vermesini talep ediyoruz. Ayrıca, tarafların LGBTİ+ haklarını tartışma riskini almaktan kaçınması sebebiyle bir sessizlik sarmalına dönüşen LGBTİ+ hak ihlalleri konusunda, **kuruluşların proaktif rol oynamasını**, LGBTİ+ hakları konusunda üçüncü tarafların herhangi bir talep ya da beyanda bulunmasını beklemeden, seçim çalışması yürüten kuruluşlara çalışmalarında **LGBTİ+ haklarını savunan niteliğini açıkça bildirmesini** öneririz.

Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylemler ile Mücadele

Muayyen seçimleri kazanmak için muhayyel düşmanlar yaratmak, her seçimi iki taraflı bir mücadeleye çevirmek ve her seçmeni taraf seçmesi gereken bir kişi olmaya zorlamak artık bildiğimiz bir taktik. Ne yazık ki bu seçim döneminde bazı siyasetçiler, LGBTİ+ kişilerin varlığı ve refahını benzer bir "mücadele konusu" haline getirmeyi amaçlıyor. Dolayısıyla, LGBTİ+'ları insandışılaştırmaya ve LGBTİ+ haklarını önemsizleştirmeye yönelik söylemler ortaya çıkabilir. LGBTİ+ haklarının laik, demokratik ve özgür bir Türkiye'nin vazgeçilmez bir parçası olduğu gerçeğini kabul etmeniz ve **LGBTİ+'ların insan haklarının hem toplumda hem de çalışmalarınızda bir kırmızı çizgi olduğunu açıkça ifade etmeniz** gerektiğini belirtiriz. Tabi, bu söylemler muğlak, üstü kapalı ve hatta iyi niyetli (LGBTİ+ hakları ile toplumsal normlar arasında "ara bulmaya çalışan") ifadeler ile ortaya konulabilir. Mevcut siyasi iklim nedeniyle doğrudan ve açık bir şekilde pozisyon almanın her zaman kolay olmayabileceğinin farkındayız. Ayrıca, erişmekte zorlandığınız bazı kitleleri kaybetmemek adına nefret söylemlerine ve ayrımcı söylemlere hoşgörü göstermeniz gerektiğini düşünebilirsiniz. Bu durumlarda, **düzenleyici ekiplerde LGBTİ+ hak savunuculuğu yapmış/yapan kişileri istihdam etmeniz** veya hak savunucusu örgüt ve danışmanlar ile **nefret söylemlerini engelleyecek ilke ve kurallar ile stratejilendirilmiş kriz müdahale planları geliştirmeniz** demok-rasi talebinizin somut karşılığını gösterecektir.

